

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра соціології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан соціологічного факультету

 Олена МУРАДЯН

30 червня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

рівень вищої освіти другий (магістерський) рівень вищої освіти
галузь знань 05 – соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 – Соціологія
освітня програма «Соціальні технології», «Соціальний менеджмент»
спеціалізація _____
вид дисципліни обов'язкова
факультет соціологічний

2023/2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою соціологічного факультету

28 червня 2023 року, протокол № 6

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Сокурянська Людмила Георгіївна – доктор соціологічних наук, професор, професор закладу вищої освіти в.о. завідувачки кафедри соціології

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Сокурянська Людмила Георгіївна – доктор соціологічних наук, професор, професор закладу вищої освіти кафедри соціології, в.о. завідувачки кафедри соціології

Програму схвалено на засіданні кафедри соціології

Протокол № 7 від 22 червня 2023 року

В.о. завідувачки кафедри соціології

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Соціальні технології»
Гарант освітньої програми
«Соціальні технології»

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Соціальний менеджмент»
Гарант освітньої програми
«Соціальний менеджмент»

Олександр ГОЛІКОВ

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету
Протокол № 9 від 26 червня 2023 року

Голова науково-методичної комісії

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програму переддипломної практики складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 054 – Соціологія.

Практика є обов'язковим компонентом програми підготовки фахівців із вищою освітою. Практика студентів передбачає безперервність та послідовність її проведення у разі одержання необхідного обсягу практичних знань і умінь відповідно до стандартів освіти.

Якісна практична підготовка, є одним з визначальних компонентів професійної компетентності майбутніх молодих фахівців. Вона підвищує практичний рівень знань, скорочує час адаптації випускників на робочому місці, тим самим підсилюючи їх конкурентні переваги. Переддипломна практика студентів (як різновид виробничої практики) є завершальним етапом навчання, що проводиться на випускному курсі з метою узагальнення і вдосконалення здобутих ними фахових компетентностей (знань, практичних умінь та навичок), набуття професійного досвіду та формування готовності до самостійної трудової діяльності. Переддипломна практика є обов'язковим компонентом програми професійної підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти і покликана скоротити розрив між навчанням в університеті і застосуванням професійних знань на робочому місці, а також забезпечити збір матеріалів для дипломної роботи.

Зміст, послідовність проходження переддипломної практики та критерії оцінки її ефективності визначаються програмою практики.

Загальне навчально-методичне керівництво організацію переддипломної практики та контроль за її проведенням забезпечує випускова кафедра. Своєчасне виконання програми практики студентами здійснюють керівники дипломних робіт з числа досвідчених науково-педагогічних працівників кафедри.

1. Опис переддипломної практики

1.1. Мета переддипломної практики

Метою переддипломної практики є набуття студентами професійних компетентностей для подальшого використання їх у реальних виробничих умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати у практичній діяльності. Основна мета переддипломної практики для студентів – збір матеріалу для підготовки і написання дипломної роботи.

1.2. Основні завдання переддипломної практики:

- поглиблення і розширення теоретичних знань, набутих студентами протягом навчання в університеті за спеціальністю, їхнє застосування безпосередньо при підготовці дипломної роботи;
- перетворення фундаментальних і прикладних знань за фахом у професійні, формування досвіду професійної діяльності, професійно і соціально значущих якостей особистості сучасного фахівця із акцентом на розвиток творчого потенціалу, самостійності та ініціативності, уміння приймати рішення в реальних умовах, здатності працювати в команді;
- опанування навичками аналізу, інтерпретації інформації, вироблення конструктивних пропозицій, формування у студентів дослідницьких, аналітичних, організаторських, комунікативних якостей;
- закріпити теоретичні знання й уміння, отримані протягом навчання в університеті за дисциплінами спеціальності «соціологія»;
- оволодіти методами наукового дослідження;
- підготувати аналітичний і статистичний матеріал для дипломної роботи на основі вивчення й узагальнення соціологічної та статистичної інформації за напрямом дослідження, результатів виконання індивідуального дослідницького завдання;
- доповнити знання за окремими питаннями, пов'язаними з темою дипломної роботи, а також зібрати та провести первинну обробку даних, необхідних для її написання;
- опанувати навички командної роботи, навчитися самостійно приймати рішення, дотримуватися норм і правил професійної етики.

1.3. Характеристика переддипломної практики:

Кількість кредитів:

Денна форма навчання	Заочна форма навчання
5	5

Загальна кількість годин:

Денна форма навчання	Заочна форма навчання
150	150
ОПП «Соціальні технології»	ОПП «Соціальні технології»
ОПП «Соціальний менеджмент»	ОПП «Соціальний менеджмент»

Семестр: I. Вид контролю: залік

1.4. Заплановані результати практики (рівень знань, умінь, навичок, яких студенти мають досягти на кожному етапі практики)

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, Освітнього стандарту спеціальності 054 – «Соціологія» за другим (магістерським) рівнем вищої освіти (затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 05.01.2021 № 14), студенти повинні набути такі результати навчання.

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні завдання та проблеми в галузі соціології, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням релевантної теорії та методології.

Загальні компетентності:

ЗК 01. Здатність до абстрактного та конкретного мислення, аналізу та синтезу

ЗК 02. Здатність працювати автономно

ЗК 03. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності)

ЗК 05. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт

ЗК 06. Здатність приймати обґрунтовані рішення

ЗК 07. Здатність до аргументованого представлення власної думки, компетентної та толерантної дискусії з її опонентами

ЗК 08. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми

ЗК 12. Здатність до пошуку, обробки й аналізу інформації з різних джерел

Фахові компетентності:

СК 01. Здатність аналізувати соціальні явища і процеси

СК 02. Здатність виявляти, діагностувати та інтерпретувати соціальні проблеми українського суспільства та світової спільноти

СК 03. Здатність проектувати і виконувати соціологічні дослідження, розробляти й обґрунтовувати їхню методологію

СК 04. Здатність збирати та аналізувати емпіричні дані з використанням сучасних методів соціологічних досліджень Фахові компетентності

СК 05. Здатність обговорювати результати соціологічних досліджень та проектів українською та іноземною мовами

СК 06. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога та керуватися загальнолюдськими цінностями

СК 07. Здатність розробляти та оцінювати соціальні проекти і програми.

СК 10. Здатність знайти соціальні дані у відкритому доступі, здійснити їхнє змістовне структурування й узагальнення

СК 11. Здатність проаналізувати, представити та проінтерпретувати числові й нечислові соціальні дані

Програмні результати навчання:

- ПР 01. Аналізувати соціальні явища і процеси, використовуючи емпіричні дані та сучасні концепції і теорії соціології
- ПР 02. Здійснювати діагностику та інтерпретацію соціальних проблем українського суспільства та світової спільноти, причини їхнього виникнення та наслідки
- ПР 03. Розробляти і реалізовувати соціальні та міждисциплінарні проєкти з урахуванням соціальних, економічних, правових, екологічних та інших аспектів суспільного життя
- ПР 04. Застосовувати наукові знання, соціологічні та статистичні методи, цифрові технології, спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язування складних задач соціології та суміжних галузей знань
- ПР 05. Здійснювати пошук, аналізувати та оцінювати необхідну інформацію в науковій літературі, банках даних та інших джерелах.
- ПР 06. Вільно спілкуватись усно і письмово українською мовою та однією з іноземних мов при обговоренні професійних питань, досліджень та інновацій у сфері соціології та суміжних наук, у тому числі в контексті співпраці з європейськими та євроатлантичними інституціями
- ПР 07. Вирішувати етичні дилеми відповідно до норм професійної етики соціолога та загальнолюдських цінностей
- ПР 09. Планувати і виконувати наукові дослідження у сфері соціології, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки.

2. Зміст та організація проведення переддипломної практики

2.1. Загальна організація практики та навчально-методичне керівництво забезпечується кафедрою соціології.

Загальне керівництво практикою здійснює відповідальний за практику. До його обов'язків входить консультування студентів з різних питань організації переддипломної практики, збір, перевірка і аналіз звітів студентів про практику, написання звіту про результати практики.

Керівник практики сприяє виявленню і формулюванню проблеми дипломного дослідження, визначення напрямку, об'єкту і предмету дослідження, висновків і пропозицій.

На кафедрі соціології під час проходження практики і написання дипломних робіт студентам надається можливість консультування з питань соціології у викладачів.

В умовах воєнного стану переддипломна практика може проводитися виключно в онлайн-режимі на всіх етапах її проведення.

2.2. До обов'язків керівника практики входить:

– підготовка навчально-методичної документації з організації та проведення практики;

- контроль за своєчасністю та правильністю підготовки необхідних документів;
- аналіз робочих навчальних планів у частині, що стосується проведення практик;
- проведення студентських установчих та звітних конференцій;
- повідомлення студентам про систему звітності з практики;
- надання допомоги студентам у накопиченні матеріалів для звіту;
- надання консультативної допомоги в написанні підсумкового звіту;
- прийняття і перевірка звітів студентів з практики, надання відгуків про їхню роботу на базі практики;
- звіт про результати проведення практики із зауваженнями і пропозиціями щодо поліпшення переддипломної практики студентів завідувачу кафедри, декану факультету, Вченій раді факультету, завідувачу переддипломної практики Центру розвитку кар'єри Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (у строк, установлений наказом проректора з науково-педагогічної роботи).

Зміст переддипломної практики полягає у науково-дослідній роботі в умовах базової організації.

Науково-дослідна робота включає в себе:

- ознайомлення з науково-дослідною роботою кафедр соціологічного факультету та базових організацій;
- участь практикантів у розробці та реалізації планів науково-дослідної роботи кафедри;
- проведення емпіричного дослідження за темою магістерської роботи, обробка та аналіз отриманої соціологічної інформації.

Переддипломна практика включає три етапи: початковий, основний та заключний.

Початковий етап.

- Участь у роботі установчої конференції.
- Ознайомлення з умовами роботи базової організації.
- Проходження інструктажу з техніки безпеки.
- Вивчення теоретичної літератури та літератури з методики наукового дослідження.
- Планування науково-дослідної роботи.

Основний етап.

- Підготовка до написання дипломної роботи (завершення роботи над теоретичною частиною, розробка інструментарію дослідження, збір емпіричної інформації та її обробка).
- Проведення науково-дослідної роботи в межах дипломного проекту.

- Написання наукових статей сумісно з викладачами факультету (керівником диплому).
- Консультації з керівником практики та персоналом базової організації.
- Виконання рекомендацій наукового керівника.

Заключний етап (протягом тижня після закінчення терміну практики).

- Підготовка звіту про проведену роботу разом з керівником дипломного проекту.
- Участь у заключній конференції з переддипломної практики.

До переддипломної практики допускаються студенти, які не мають академзаборгованостей.

Перед початком практики на соціологічному факультеті груповий керівник-методист проводить установчу конференцію. На установчій конференції студентам роз'яснюють мету та задачі практики, роз'яснюють права та обов'язки практикантів, порядок проходження та виконання завдання практики, її зміст та форму звітності.

Зі студентами в обов'язковому порядку проводиться інструктаж з охорони праці в галузі за Інструкціями з охорони праці № 55, 94, на якому пояснюються правила їхньої поведінки під час перебування на практиці, техніки безпеки, безпеки життєдіяльності, виробничої санітарії та внутрішнього трудового розпорядку бази практики, порядок отримання документації та матеріалів.

Студент, який не пройшов інструктаж з охорони праці, до проходження педагогічної практики не допускається.

3. Вимоги до баз переддипломної практики

Основною базою педагогічної практики у ЗВО є Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, зокрема кафедри соціологічного факультету: кафедра соціології, кафедра політичної соціології, кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій, кафедра соціології управління та соціальної роботи, кафедра методів соціологічних досліджень, кафедра медіакомунікацій.

Базами практики також можуть виступати установи та організації, з якими у кафедрі соціології існує договір.

4. Індивідуальні завдання з практики (у разі потреби)

Індивідуальне завдання розробляється керівником практики від кафедри разом із керівником магістерської роботи. Виконання індивідуального завдання має допомогти практиканту завершити роботу з підготовки магістерського дослідження.

Індивідуальне завдання на практику видається студенту не пізніше, ніж за тиждень до початку практики.

4. Права та обов'язки студентів під час проходження переддипломної практики

4.1. Студенти-практиканти мають право:

- з усіх питань в процесі проходження переддипломної практики звертатися до керівника практики;
- вносити пропозиції щодо вдосконалення організації та змісту практики;
- брати участь у роботі базових організацій;
- брати участь у конференціях;
- користуватися бібліотекою, методкабінетом, ресурсним центром соціологічного факультету, посібниками з організації роботи під час проходження практики;
- використовувати технічні засоби базових організацій.

4.2. Студенти-практиканти зобов'язані:

- виконувати завдання, передбачені програмою практики;
- підкорятися чинним у ЗВО правилам внутрішнього розпорядку;
- вивчити і суворо дотримуватися правил охорони праці та техніки безпеки.
- оформлювати своєчасно різні види звітної документації;
- взяти участь у заключній конференції з переддипломної практики, виступити зі звітом.

З моменту зарахування студентів практикантами на них поширюються правила охорони праці та внутрішнього розпорядку, що діють в освітньому закладі.

У випадку, якщо студент не дотримується вимог, він може бути відсторонений від проходження практики. У такому випадку за рішенням Вченої ради соціологічного факультету студенту призначається повторне проходження переддипломної практики без відриву від навчальних занять.

5. Вимоги до звіту про переддипломну практику

Після закінчення практики студент протягом тижня подає на факультет звітну документацію:

- звіт про практику (додаток 1);
- відгук викладача-керівника практики з оцінкою про проходження переддипломної практики.

На підставі аналізу звітної документації студент-практикант одержує заключну оцінку з переддипломної практики зі спеціальності. Оцінка

відображає якість проведеної практикантом роботи за усіма її змістовними частинами.

6. Підведення підсумків переддипломної практики

Протягом проходження практики студент збирає аналітичний і статистичний матеріал, обробляє його та готує звіт про проходження практики, який є базою для аналітичної частини майбутньої магістерської роботи.

Звіт студента про проходження переддипломної практики дозволяє оцінити результати практики як однієї з форм навчання, оцінити вміння та навички студента як спеціаліста.

Студент повинен глибоко опрацювати літературні джерела, в тому числі нормативні акти з досліджуваної проблеми (теми магістерської роботи), що стане основою не лише для написання теоретичної частини (першого розділу) дипломної роботи, але й успішного проходження переддипломної практики.

Порядок написання та оформлення звіту з практики. Загальна форма звітності студента за практику – письмовий звіт, підписаний і оцінений безпосереднім керівником дипломної роботи. Звіт складається у процесі накопичення матеріалу й остаточно оформлюється наприкінці практики.

У звіті студент має висвітлити: відомості про виконання студентом усіх розділів програми переддипломної практики та індивідуального завдання, тему, мету та завдання своєї дипломної роботи, наповнення окремих розділів дипломної роботи, висновки щодо повноти та актуальності зібраного матеріалу для написання дипломної роботи, короткий план подальшої роботи тощо.

Звіт про проходження переддипломної практики має містити:

- титульну сторінку;
- зміст;
- вступ;
- основну частину;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (у разі необхідності).

У звіт можуть включатися схеми, графіки, форми планової, фінансової та звітної документації, інші матеріали за темою дипломної роботи.

Оформлення звіту. Текст звіту набирається на комп'ютері через 1,5 інтервали на стандартних аркушах формату А4 (210*297 мм). Поля: з лівого боку – 30 мм, з правого – 15 мм, зверху – 20 мм, знизу – 20 мм. Абзацний відступ повинен бути у всьому тексті однаковий – 1,25 см. Шрифт – Times New Roman, розмір – 14 пт, вирівнювання – по ширині. Текст друкується на одній стороні аркушу. Сторінки роботи повинні бути пронумеровані (у

правому верхньому кутку аркуша), нумерація наскрізна, починаючи з першої сторінки (на першій сторінці номер не ставиться). Аркуші роботи повинні бути зшиті. Загальний обсяг звіту – 5–10 сторінок.

Зразок оформлення та структури звіту з переддипломної практики наведений у додатку 1.

Зміст підсумкового звіту з переддипломної практики повинен відповідати темі дипломного дослідження.

Звіт про проходження практики представляється керівнику практики для захисту.

Остаточні підсумки переддипломної практики підводяться на підсумковій звітній конференції студентів та на засіданні кафедри.

Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і в індивідуальний навчальний план студента.

7. Критерії оцінювання результатів переддипломної практики

1 етап. Участь у роботі установчої та підсумкової конференції - 15 балів.

2 етап. Робота студента під час проходження практики над дипломною роботою (систематичність, ретельність, дисциплінованість, своєчасність, відповідальність, активність роботи) - 60 балів.

3 етап. Своєчасність подання керівникові (протягом тижня після закінчення терміну практики) та якість і точність оформлення звітної документації, її відповідність встановленому зразку, повнота відображення змісту проведеної практичної роботи студента - 25 балів.

1 та 3 етапи оцінюються керівником переддипломної практики.

2 етап оцінюється керівником дипломної роботи студента.

7.1. Критерії оцінки роботи студентів за переддипломну практику в межах окремого розділу

90-100 балів:

- практика проведена на високому науково-методичному рівні;
- раціонально використовувалися методи наукового дослідження;
- продемонстровано самостійність та дисциплінованість в організації роботи;
- виявлені глибокі теоретичні знання з теми дипломної роботи;
- своєчасно представлений звіт про виконану роботу.

70-89 балів:

- практика проведена на високому науково-методичному рівні;
- успішно вирішені, але з відхиленнями у часі, окремі завдання;
- допущено незначні помилки у проведенні робіт дослідження;

60-69 балів:

- допущено незначні помилки в реалізації завдань;

- недостатньо ефективного використання методів та прийомів дослідження;
- низький рівень активності практиканта;
- звіт представлений невчасно.

50-59 балів:

- звіт представлений невчасно;
- звіт оформлено недбало;
- не продемонстровано достатній рівень знання з теми дипломної роботи, в тому числі базової літератури.

менше 50 балів:

- допущення складних та серйозних помилок під час виконання дослідження;
- недисциплінованість під час проходження практики;
- звіт не представлено.

8. Методи контролю та схема нарахування балів

Методами контролю проходження магістрантами переддипломної практики є зустрічі з ними керівника практики, під час яких студенти мають звітувати про хід виконання свого індивідуального завдання. *Підсумковий контроль здійснюється у системі Moodle.*

Сумарна оцінка за практику виставляється за такою схемою:

Поточний контроль та самостійна робота			Сума
1 етап	2 етап	3 етап	
15	60	25	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види діяльності протягом практики	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно	зараховано
70–89	добре	
50–69	задовільно	
1–49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

1. Методичні рекомендації з написання магістерської роботи за спеціальністю 054 – Соціологія / Укладачі Л. Г. Сокурянська, Ю. Г. Сорока, О. С. Голіков, О. О. Дейнеко. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна.

2. Конверський А. Є. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / А. Конверський, В. Лубський, Т. Горбаченко, В. Бугров, І. Кондратьєва, О. Руденко, К. Юштин. За ред. А. Є. Конверського. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
3. Сурмін Ю. П. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація: навч.-метод. посіб. Київ : НАДУ, 2008. 184 с.
4. Що потрібно знати про плагіат: посібник з академічної грамотності та етики для «чайників» / Східноукраїнський фонд соціальних досліджень; укладач О. О. Гужва. 2012. <https://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/7681>

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Кодекс законів про працю України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
2. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
3. Офіційний сайт Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. URL: <https://karazin.ua/>
4. Офіційний сайт соціологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. URL: <http://socio.karazin.ua/>
5. Положення про проведення практики студентів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Харків, 2022.
6. Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових та навчальних працях працівників і здобувачів вищої освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. URL: http://www.univer.kharkov.ua/docs/antiplagiat_nakaz_polozhennya.pdf
7. Про особливості організації освітнього процесу в умовах воєнного стану. URL: https://karazin.ua/storage/documents/564_OsQ11Fh9nh8sZQW86mYz8PUqx.pdf

Зразок звіту щодо проходження переддипломної практики

ЗВІТ
про проходження переддипломної практики
студента групи _____

(прізвище, ім'я та по батькові)

1. Місце проведення переддипломної практики _____
(наприклад: на базі Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, на соціологічному факультеті, на кафедрі соціології).

2. Мета моєї науково-дослідної практики _____

(наприклад: завершити емпіричне дослідження за темою кваліфікаційної роботи «Тема»).

3. Види робіт, що виконувались в ході практики _____

(наприклад: вивчення соціологічної літератури в Центральній науковій бібліотеці ХНУ імені В. Н. Каразіна; робота в методичному кабінеті кафедри соціології соціологічного факультету з метою визначення додаткових методів дослідження, необхідних для завершення дипломної роботи; розробка інструментарію кількісного або якісного дослідження; проведення польового етапу дослідження; обробка та аналіз результатів дослідження; оформлення таблиць і малюнків; обговорення результатів дослідження з іншими студентами і науковим керівником наукового дослідження).

4. Досягнутий стан виконання кваліфікаційної роботи та нереалізовані завдання.
(наприклад: робота виконана на 80 %).

Обсяг звіту 5 – 7 сторінок.

Здати до _____.